

sen omassa keskuudessa. Rahvas joutui huomaamaan, että myös papit ja virkamiehet syöllistyivät riettauteen ja rikoksiin, joita ainakin jossain määrin piilotettiin. Verivelkavetoinen lainkuullisuus oli todennäköisesti ensin lujittanut keskusjohdon arvovaltaa, mutta Keski-Aasian esittämien seikkojen pohjalta vaikuttaa siltä, että rahvaan usko auktoriteetteihin hiljalleen rappeutui. Tuomiot eivät aina olleet yleisen oikeustajun mukaisia, ja toisaalta taivaallinen kostokin vain jatkui pyövelin ahkeruudesta huolimatta. Sotia syytyi, lapsia kuoli ja halla pani viljan siitä huolimatta, miten innokkaasti yhteisö karsi keskuudesta murhaajia, huorintekijöitä ja eläimiin sekaantujia.

Julmilla rangaistuksilla on oma roolinsa seksin ja väkivallan kertomuksissa. Keski-Aasian mainitsee, että valtiokoneiston vahvistuminen ja entistä ankarampi lainkäyttö johti yksityisten väkivallantekojen väheneemiseen. Olisi kuitenkin mielenkiintoista tietää, miten tämä

vaikutti väkivallan kokonaismäärään, kun yksityisen väkivallan tilalle tuli institutionaalinen väkivalta, esimerkiksi erilaisista seksuaalirikkomuksista tuomittujen piiskaukset. Julkiset teloitukset olivat kansanhuvia, joita kauhistellessaan nykyihminen ei ota huomioon sitä, että katsojaksi joutuminen oli puolipakollista. Teloituksen rikollisuutta ehkäisevä vaikutus perustui siihen, että mahdollisimman monet näkivät sen. Arvioitavan teoksen ulkopuolelta tietolähteenä on esimerkiksi urjalalaisen Tolva-suvun sukututkimusaineistoon sisältyvä kertomus vuonna 1801 toimeenpannusta mestauksesta, jossa tuomitun miehen perheen oli oltava läsnä, vaikka mukaan täytyi ottaa myös pieniä lapsia. Väkivaltaa katseltiin siis tuohon aikaan virkavallan velvoittamana. Nykyajan ihminen avaa television joka ilta täysin vapaaehtoisesti nähdäkseen – ja näyttääkseen lapsilleen – melkoisen määrän verta ja murhia. Mietä sopii, miten paljon eroam-

me esivanhemmista tässä(kään) asiassa, vaikka meistä tuntuu itsestään selvältä arvostella heitä.

Väite entisajan ihmisten erityisestä julmuudesta ja sääliättömyydestä voisi olla todenperäinen vain siinä tapauksessa, että nykyihminen kykenisi perustellusti kieltämään omien esivanhempiensa ihmisluonnon. Kun isoisän isoäidin äiti sittenkin oli meikäläisiä, merkittävä erilaisuus voi perustua vain tiedon määrään ja eri aikakausina oikeiksi oletettuihin uskomuksiin. Kun erilaisia elämän ilmiöitä selitetään vähäisen tietämyksen pohjalta, meteoriitti on Taivaan Isän viskaama kuuma kivi. Sen välttämiseksi on parasta pysytellä kiltisti kumarassa ja varmuuden vuoksi nostaa jonkun toisen pää korkeammalle. Sama tuntumattoman pelko vaikuttaa meissä silloin kun toivomme, että jonkin ihmisen tai ihmisryhmän olemassaolon kieltäminen tai peräti heidän hävittäminen tarjoaisi jäljelle jääville pysyvän onnen ja rauhan.

Professori Arnkilin Unelma

JARKKO ESKOLA

Tom Erik Arnkil kirjoittaa Unelmaansa, romaanisarjaa. ”Niille miehille kävi hyvin, joiden puoliso arvosti heidän Unelmaansa”. Tämä on lainaus sarjan ensimmäisen osan (Kyyroksen kirja, Teos 2010) omistustekstistä kirjailijan vaimolle Tarja Heinolle.

Kun tiedemies, tutkija kypässä iässä, ryhtyy romaani-kirjailijaksi, hänellä täytyy olla sanoma, viesti kerrottavanaan.

Viesti, jonka hän haluaa levittää laajemmalle lukijakunnalle kuin vain tutkimusraporttien ja tietokirjojen äärellä viihtyville. Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori, yhteiskuntatieteissä väitellyt Tom Arnkil on harrastuksenaan erityisesti perehtynyt Lähi-Idän ja Keski-Aasian uskontoihin ja filosofioihin. Niiden syntysijoille, jumalten ja uskontojen sekamelskaan, hän haluaa lukijansa

tutustuttaa aikana, jolloin nämä aatteet kampaillivat saman kuninkaan, Persian luojan Kyyroksen valtakunnassa. Kuninkas Kyyrosta oli kaikkien valloitetujen kansojen kumarrettava, vaikka ne saivatkin säilyttää omat jumalansa.

Kirjailijan viesti ehkä pukeutuu ajatukseen, että tuo 2 500 vuoden takainen Persia kampailli silloisessa ”globaalimaailmassaan” samantapaisten on-

gelmien kanssa kuin nykyinen kansojen, organisaatioiden ja taloudellisten kudosten verkostoitunut oman aikamme globalisoitunut maailma. 1900-luku maailmansotineen koetteli kovin tätä meidän ajanlaskumme maailmaa, joka aatteineen ja uskomuksineen haki vallan tasapainoa. Näistä viime vuosisadan kokemuksista on nyt edetty yhtenäiseen taloudellisen vallan ja sitä hallitsevien markkinavoi- mien verkostoon, joka näyttäytyy sinä ”näkyttömänä” kuninkaana, jota kaikkien on kumarrettava. Tästä olemme saaneet kouriintuntuvia todisteita viime vuosien aikana Yhdysvaltojen ja EU:n talouksien kamppaillessa markkinavoi- mien ja korkojen kuristusotteessa.

Kyyroksen mahtavassa valtakunnassa oli kuninkaan tiedettävä, mitä eri kansojen ja eri jumalia palvovien uskontojen piirissä puuhataan. Uskonnolliset johtajat, niiden papisto ja heimojen poppamiehet olivat kansojensa ja heimojensa itsenäisyyttä valvovia ja eriuskoisten vartijoita. Jos jossakin virisi paikallista tai alueellista napinaa tai kapinaa, löytyivät sen johtajat papiston piiristä. Niinpä Kyyros hallitsi laajaa valtakuntaansa nimittämällä poikiaan ja sukulaisiaan eri maakuntien johtoon, valvomalla kauppateitä, kuuntelemalla neuvonantajiaan mutta myös käyttämällä vakoojia. Kuninkaan ”korva” on taitavin ja uskollisin palvelija ja vakooja, jonka Kyyros itse valitsee, kasvattaa, kouluttaa ja jota hän koettelee erilaisin tehtävin valtakuntansa eri osissa.

Kirjasarja on kypsynyt 13 vuoden aikana Tom Arnkilin aivoissa ja työkammiossa. Se painuu tiukasti historialliseen aikaan ja sen todellisuuteen.

Tuossa historiallisessa valtakunnassa on Arnkil itse viimeisten 40 vuoden aikana vierailut, ensin nuorena hippivaelluksellaan, sitten 1970-luvun poliittisesti aktiivisena vasemmistolaisena ja vielä myöhemmin EU:n hankkeen tutkijana ja arvioitsijana. Käyntikohteena ovat tällöin olleet Keski-Aasian, sittemmin Neuvostoliitosta itsenäistyneet tasavallat. Nämä alueet olivat 2 500 vuotta sitten Persian rajaseutua, joita sarjan ensimmäisessä osassa myös kuvataan.

Kirjasarjan päähenkilöksi nousee Kyyroksen itse juutalaisdelegaatiosta valitsema juutalaispoika Ben, jolla on ilmiömaisen sanatarkka muisti. Ben on kuuroksi tullut isänsä, delegaation jäsenen Aamoksen, korva ja tulkki. Hänet kuningas riistää isältä pantikseen ja omaksi palvelijakseen 11-vuotiaana, samalla kun hän antaa lupauksen, että Baabelin vankeudessa olevat juutalaiset saavat palata kotiseudulle Juudeaan. Ben kasvaa kirjasarjan myötä saaden uusia tehtäviä ja laajentaen kokemustaan eri osissa Persian kuningaskuntaa.

Ben on kuninkaan ”korva”, joka kuulee, ymmärtää kuulemansa ja kykenee välittämään kuulemansa samanasaisesti kuninkaalleen. Hän on salainen agentti, ”reppuseikkailija”, minäänsä muuttava mutta jumaluskossaan horjumaton juutalaispoika, joka samalla voi olla maalliselle kuninkaalleen uskollinen.

Tom Arnkil kirjoittaa siis uskontojen ja niiden jumalien merkityksestä, niistä kansan tai heimon yhtenäisyyden varjelijana ja näiden uskontojen välisestä kohtaamisesta. Hän saa jo sarjan ensimmäisessä osassa Benin kasvun ja kokemusten karttumisen ohella esiin myös kiintoisia

keskusteluja uskontojen välille. Ehkä merkittävimmiksi nousevat Benin keskustelut opettajansa Baabelilaisuskontoa edustavan taulumestarin, kirjoitustaidonopettajan ja Maludpabin kanssa Babylonian Sippaissa. Myöhemmin hän käy kuiskaten kiintoisia keskusteluja oman vanginvartijansa kanssa. Edellisessä koettele juutalaispojan uskoa kokenut pappi ja oppinut, joka asettaa omat jumalansa maailman luojiksi ja kyseenalaistaa juutalaisten yksijumalaisuuden. Jälkimmäisessä keskustelussa vanginvartijan vahva vakaumus Zathustran oppien ylivallassa joutuu koetteille juutalaisuuden yksijumalaisuuden kanssa.

Molemmat episodit ovat kiinnostavaa pohdittavaa filosofiaa niukasti tuntevalle lukijalle ja ne sijoittuvat kertomuksen kokonaisuuteen luontevasti ja kuljettavat lukijaa mukanaan.

Sarjan ensimmäinen osa, Kyyroksen kirja, oli kiintoisa tuttavuus. Se loihii lukijansa matkalle historiaan ja sen todellisuuteen 2 500 vuoden takaiseen maailmaan. Aikaan, jolloin aatteiden murros oli meneillään Persian hallitsemassa tunnetussa monikulttuurisessa maailmassa. Se on kulttuurien kohtaamista, se on nuorukaisen kasvua ja kokemuksia, ja se on myös juonellisesti seikkailuja sisältävä luelämä. Arnkilin kieli on värikäs ja moni-ilmeinen, kirja on rikas ja sujuvasti kirjoitettu. Se on nautittavaa luettavaa, joka edellyttää tarttumista myös sarjan seuraavaan osaan, joka kuljettanee lukijansa jo tutummille alueille Egyptin pyhiin temppeleihin ja niiden salaisuuksiin.

Ja tämä osa kaksi, Kambyseen kirja (Teos 2011), on jo ilmestynyt, mutta sen arvioi tässä lehdessä toinen kirjoittaja.